

Evaluering af ISKOLD vandautomater

En undersøgelse af tilfredshed, brug, implementering
og levedygtighed

Indhold

Introduktion

Baggrund, formål og metode	4
----------------------------	---

Hovedresultater

1. Tilfredshed med ISKOLD vandautomater	6
2. Motivation og barrierer for brug	10
3. Implementering og levedygtighed	21
4. Materialernes brug og relevans	26

Anbefalinger

• Prioritér ISKOLD der, hvor behov og potentiale er størst	32
• Implementeringen er lige så vigtig en investering som selve vandautomaten	33
• Kobl ISKOLD til en indsats for vandkultur	34
• Balancér synligheden: Diskret automat, markante materialer	35
• Lad erfaringer forme den videre udrulning	36

Introduktion

Baggrund og formål

Madkulturen har i vinteren og foråret 2026 evalueret ISKOLD-vandautomaterne som en pilotindsats under Partnerskab for Vand. Automaterne var på evalueringstidspunktet opsat på 36 lokationer i fem kommuner, Roskilde, Halsnæs, Lemvig, Brønderslev og Herning, fordelt på skoler, haller, erhvervsskoler, en FGU og ungdomsklubber.

Formålet er at belyse, hvordan og hvor meget automaterne bliver brugt, hvor tilfredse brugerne er, og hvilke erfaringer og udfordringer, der knytter sig til implementering, drift og levedygtighed. Hvor arenaspecifikke forhold har særlig betydning, fremhæves de særskilt.

Metode

Evalueringen bygger på både kvalitative og kvantitative data indsamlet på tværs af de fem nævnte kommuner og arenaer. Dataindsamlingen omfatter:

- **Observationer (n= 12) og interviews med unge (n=28)** om brugen af vandautomaterne i hverdagen, herunder brugsmønstre, placering, synlighed, motivation og barrierer for brug.
- **Semistrukturerede interviews (n=18)** med undervisere, ledere, pædagoger, frivillige, trænere og teknisk personale om implementering, brug, drift, vedligehold, relevans og levedygtighed.
- **Survey blandt lokale tovholdere og kontaktpersoner (n=30)** med fokus på implementering, brug, tilfredshed, barrierer, drivere og oplevet effekt på tværs af kommuner og arenaer.
- **Vandmålerdata (n=36)** som indikator for faktisk brug af vandautomaterne og som afsæt for at identificere forhold, der ser ud til at fremme eller hæmme brugen.

Hovedresultater

1. Tilfredshed med ISKOLD- vandautomater

1. Tilfredshed med ISKOLD

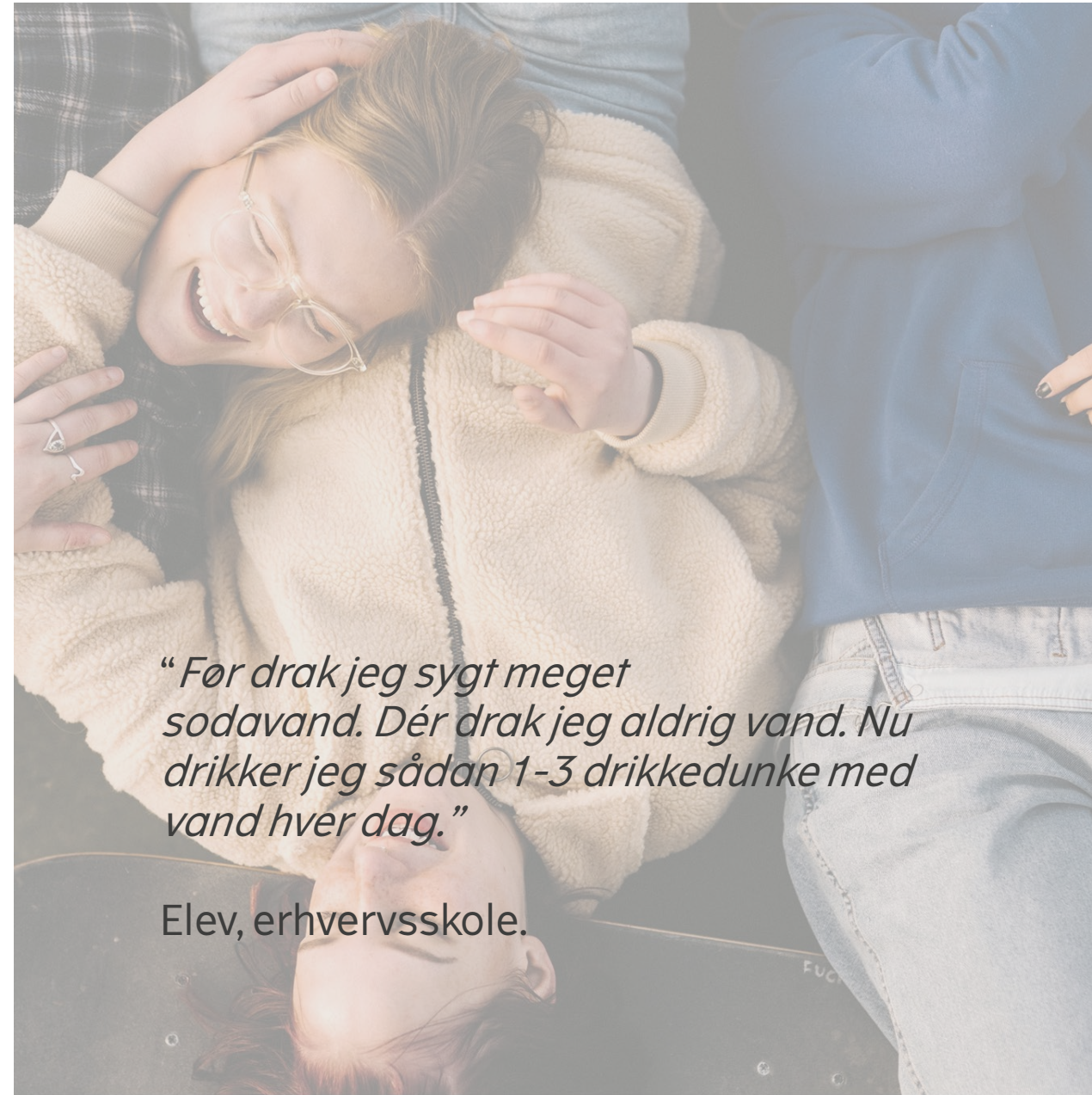
ISKOLD-vandautomater rammer stort behov og efterspørgsel blandt de unge

Evalueringen viser stor tilfredshed og høj brug af de 36 ISKOLD-vandautomater.

Både de unge og de voksne omkring dem, lærere, trænere, pædagoger, halinspektører, servicepersonale og ledere, fortæller, at de er tilfredse med vandautomaterne, og at ISKOLD imødekommer et konkret behov for koldt, hygiejnisk og lettilgængeligt vand.

De unge fortæller, at de bruger automaterne meget, og flere har længe savnet bedre adgang til drikkevand. På tværs af arenaer opleves automaterne som et mere attraktivt alternativ til eksisterende muligheder, og flere steder løser de en udfordring, mange unge tidligere oplevede: Manglende adgang til koldt, hygiejnisk og lettilgængeligt vand.

Særligt på uddannelsesinstitutionerne fortæller flere, at de tidligere drak lidt i løbet af dagen eller valgte søde drikke, når de blev tørstige. Data peger på, at ISKOLD gør det lettere at vælge vand og dermed bidrager til at gøre vand til et mere oplagt valg i hverdagen.

“Før drak jeg sygt meget sodavand. Dér drak jeg aldrig vand. Nu drikker jeg sådan 1-3 drikkedunke med vand hver dag.”

Elev, erhvervsskole.

1. Tilfredshed med ISKOLD

Samlet tilfredshed

90 %

er tilfredse eller
meget tilfredse
med ISKOLD-
vandautomater

Tilfredsheden med ISKOLD-
vandautomater er udbredt blandt unge
og voksne

93 %

vurderer, at de
unge er glade for
ISKOLD-
vandautomater

Vurdering af de unges tilfredshed
med ISKOLD-vandautomater er høj

70 %

vurderer, at de
unge i høj/meget
høj grad bruger
ISKOLD-
vandautomater

Det vurderes, at mange unge bruger
ISKOLD-vandautomater

1. Tilfredshed med ISKOLD

**60.408 liter vand tappet ved
ISKOLD-vandautomater ≈
120.816 fyldte drikkedunke
på 3 måneder**

Folkeskolerne står for over halvdelen af alt vandforbrug i indsatsen.

Automaterne blev taget i brug med det samme og brugt hver dag, med et gennemsnit på 37 liter vand om dagen, svarende til omkring 75 fyldte drikkedunke pr. skole pr. skoledag.

2.128 liter vand pr. skole

4.256 fyldte drikkedunke pr. skole

≈ 75 fyldte drikkedunke hver skoledag

”

Altså før vi fik den (ISKOLD), drak jeg ikke rigtig noget, for jeg kan ikke lide vandet i vandhanerne på skolen. Men nu drikker jeg vand hver dag.

Elev, folkeskole.

2. Motivation og barrierer for brug

2. Motivation og barrierer for brug

ISKOLD er koldt, hygiejnisk og nemt – og det driver brugen

Temperatur og hygiejne er centrale drivere for brug

Næsten alle de unge peger på, at det kolde vand gør ISKOLD langt mere tiltrækkende end vandhaner eller andre automater med mindre koldt vand. De foretrækker smagen af koldt vand og beskriver, at det næsten ikke kan blive "koldt nok".

Hygiejne spiller også en stor rolle. Mange unge opfatter det som uhygiejnisk at drikke fra vandhaner på toiletter og ved håndvaske, hvor andre drikker direkte af hanen, vasker hænder eller rengør genstande.

Det handler altså ikke om manglende adgang til vand i fysisk forstand, for der findes ofte vandhaner, men om, at de unge ikke oplever dem som et attraktivt tilbud.

Bekvemmelighed spiller også en vigtig rolle for de unge

Ud over koldt vand og hygiejne fremhæver de unge bekvemmeligheden. Vandet er hurtigt at tappe, to kan tappe samtidig, og det er lettere at bruge med en drikkedunk end en håndvask, hvor der ofte ikke er plads til dunken under hanen.

"Jeg kan ikke lide at drikke fra vandhanerne ude på gangen. Det er lunkent, der er rigtig mange, der vasker hænder i den, drikker af den eller vasker krea-ting af i den. Det er ikke særligt hygiejnisk."

Elev, folkeskole.

2. Motivation og barrierer for brug

Nærhed til de unges bevægelsesmønstre øger brugen

Placeringen skal være så tæt på de unges færden som muligt

De unges brug af ISKOLD formes af hverdagsvilkår som tid, fællesskaber, regler og fysiske rammer. Brugen er størst, når automaterne er placeret tæt på de ruter og opholdssteder, de unge naturligt bevæger sig mellem. Selv korte omveje eller forskel i klassetrin kan påvirke brugen negativt, mens placeringer tæt på undervisning, måltider, sport og ophold gør det let at tappe vand som en del af de unges rutiner.

Det er ikke nødvendigvis de mest synlige eller centrale placeringer, der skaber mest brug. For de unge handler en god placering først og fremmest om nærhed til deres egen hverdag.

Vished om tilgængeligt vand øger incitament for drikkedunke

For nogle unge handler tilgængelighed også om at kunne regne med koldt vand, dér hvor de er i løbet af dagen.

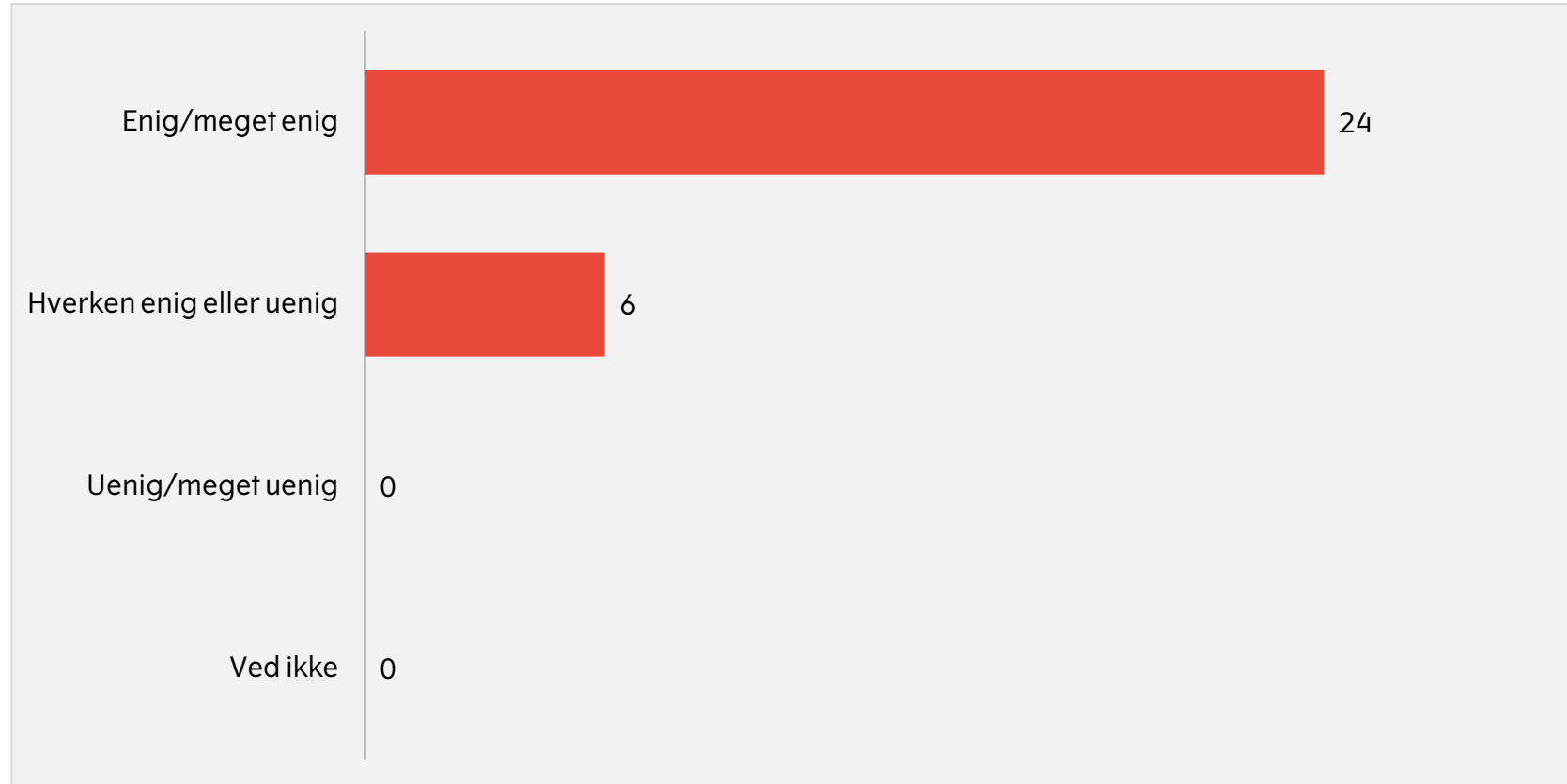
Når vand er noget, man møder flere steder i hverdagen, bliver det lettere at vælge vand og dermed mere meningsfuldt at have en drikkedunk med, som kan fyldes op løbende.

2. Motivation og barrierer for brug

Vand er blevet lettere tilgængeligt

Enig eller uenig i udsagn om tilfredshed: **Vandautomaten gør det lettere for de unge at vælge vand end før**

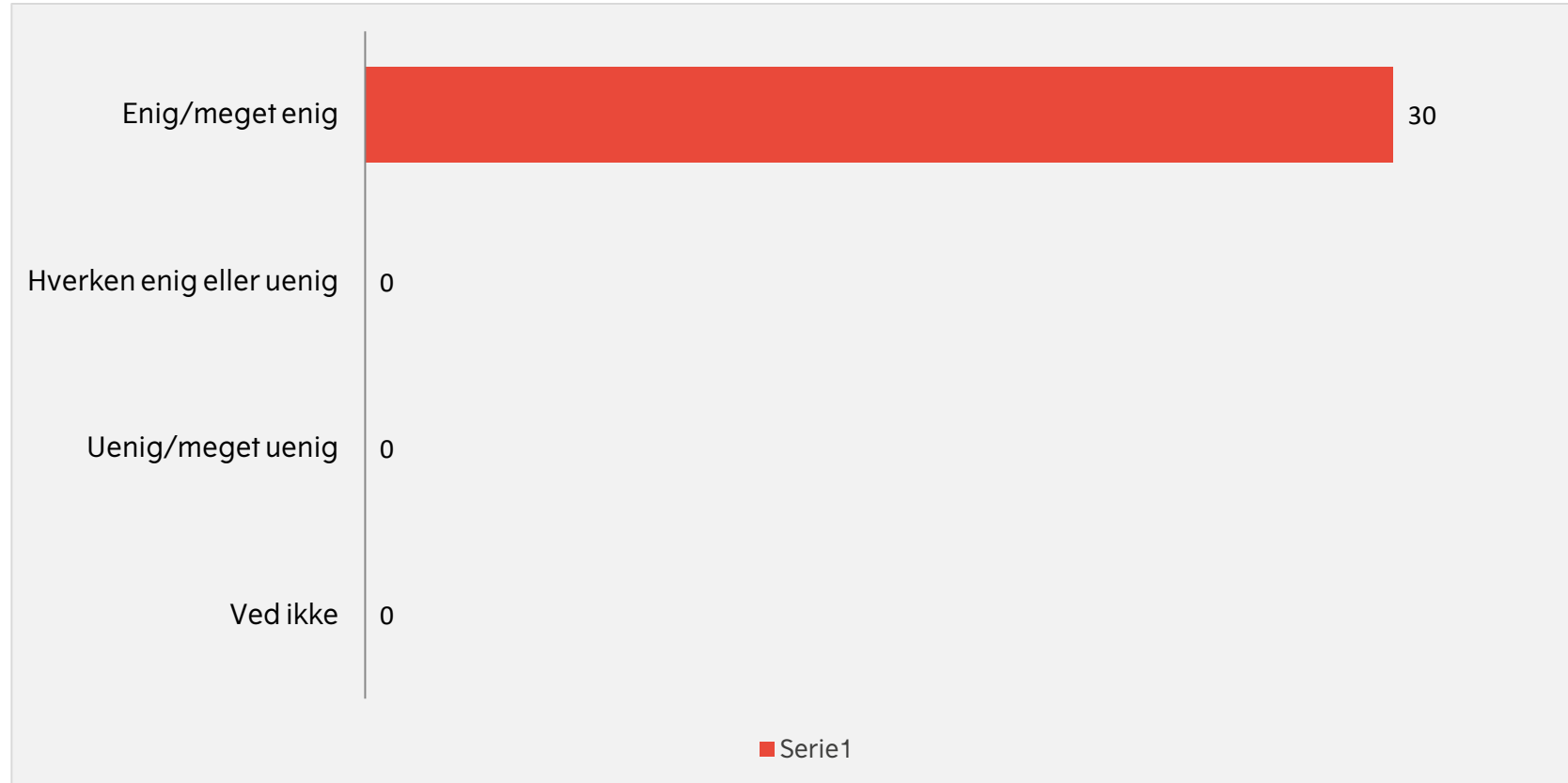

- Det er særligt på skolerne, at vandautomaterne vurderes at have gjort det lettere for de unge at vælge vand end tidligere.
- Her er 100 % meget enige eller enige i udsagnet.

2. Motivation og barrierer for brug

Nærhed til de unges bevægelsesmønstre øger brugen

Enig eller uenig i udsagn om placering: **Vandautomaten er placeret tæt på, hvor de unge opholder sig i hverdagen**

- Tovholdere, kontaktpersoner og teknisk personale er enige/meget enige i, at vandautomaterne er placeret tæt på, hvor de unge opholder sig.
- Samtidig viser den kvalitative data, at de unges vurdering af en god placering ikke nødvendigvis stemmer overens med de voksnes.
- Vandautomater, som de voksne vurderer som centralt placeret, opleves af mange unge som for langt væk fra deres daglige færden.

2. Motivation og barrierer for brug

Beholdere til vand er vigtige og former brugen af ISKOLD

De unge efterspørger beholdere at drikke af

På tværs af arenaer efterspørger påfaldende mange unge noget konkret, de fysisk kan *drikke af*. For unge uden fast drikkedunk i tasken bliver det en tydelig barriere, både for at bruge automaten og for vandindtaget generelt. Det gælder særligt dem uden drikkedunk, men også dem, der har én uden at bære den hele dagen.

Mange drikker direkte af ISKOLD, og det påvirker den oplevede hygiejne

Flere unge oplever andre drikke direkte af automaten, hvilket opfattes som uhygiejnisk af dem, der ikke selv gør det. Enkelte steder har ledelsen midlertidigt måttet lukke for vandet for at undgå utilfredshed, og det vandspild, det har medført.

Mangel på beholdere får nogle unge til at købe søde drikke

Flere unge føler sig "nødsaget til" at købe en sodavand i starten af dagen for at have en flaske til resten af dagen. Mange ville "spare" den søde drik, hvis der var en kop, et glas eller en flaske til rådighed.

"Hvis jeg mangler noget at drikke af, så plejer jeg at købe en sodavand i kantinen, og så kan jeg bruge flasken et par dage eller så noget. Men jeg ved ikke, om jeg overhovedet ville bruge penge (på en sodavand), hvis der bare var kopper eller flasker eller sådan noget."

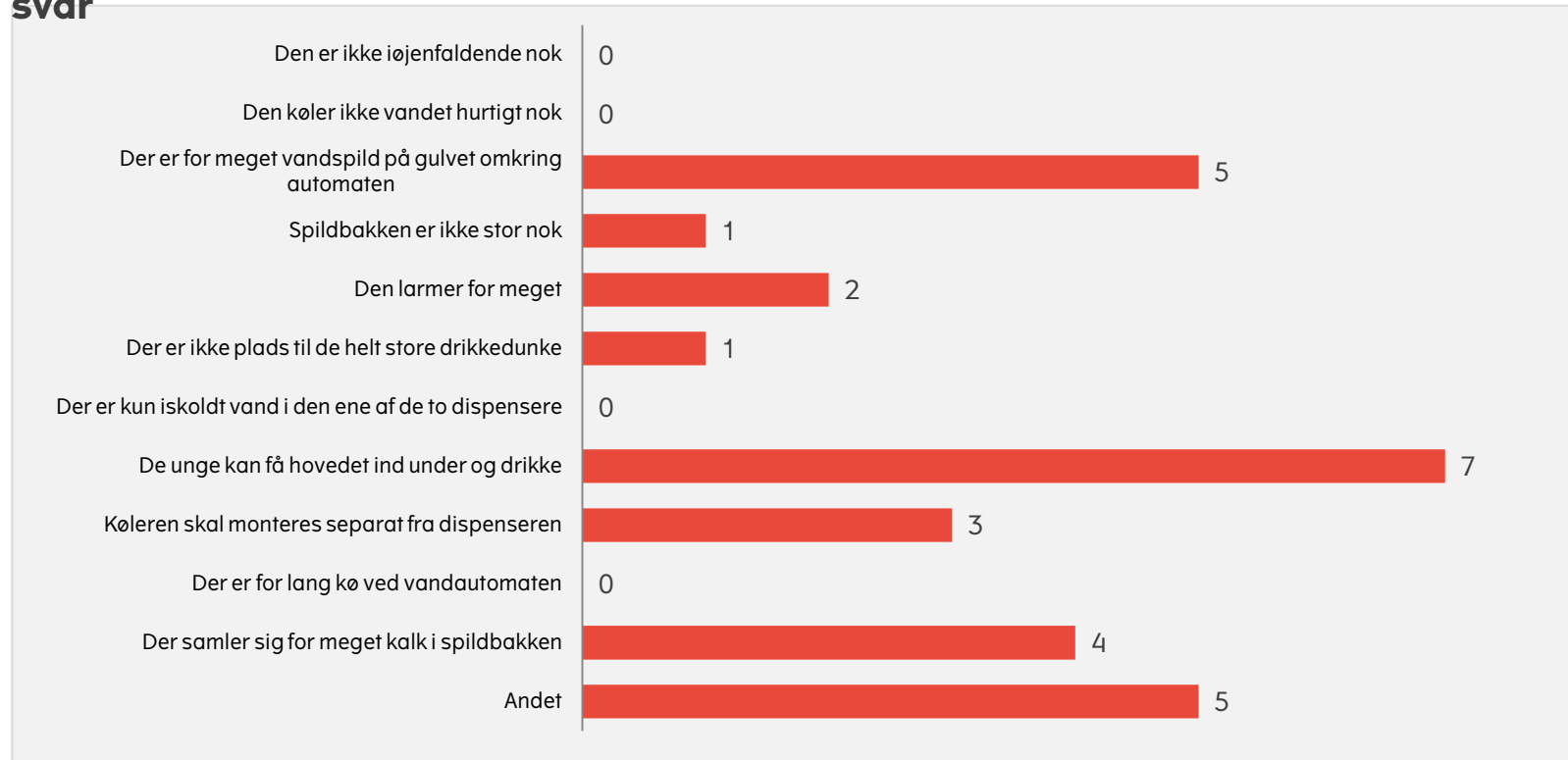
Elev, erhvervsskole.

2. Motivation og barrierer for brug

Flest peger på, at ”de unge kan få hovedet ind under og drikke” som forhold, de er mindre tilfredse med

Er der forhold omkring vandautomaten, du/I har været mindre tilfredse med? Vælg gerne flere

svar

- Flere af de voksne er mindre tilfredse med, at de unge kan få hovedet ind under og drikke af vandautomaten.
- Samtidig peger flere på, at der ofte samler sig vand på gulvet omkring automaten, ligesom kalk i spildbakken opfattes som en udfordring.
- ”Andet” dækker over kalk på rustfrit stål, og at designet ikke passer ind i omgivelser.

2. Motivation og barrierer for brug

Behovet påvirker om unge vælger vand eller søde drikke

Drikkevalg afhænger af situation og behov

På de besøgte arenaer fylder søde drikke meget, og der observeres og berettes om et højt og stigende indtag blandt de unge.

Søde drikke og vand dækker to forskellige behov. Søde drikke forbindes med hygge, smag og socialt samvær, mens vand først og fremmest handler om at slukke tørsten.

Lettilgængeligt, koldt og hygiejnisk vand kan flytte en del af forbruget fra søde drikke til vand, når de unge primært ønsker at slukke tørsten. De fleste foretrækker koldt vand, når de "bare er tørstige".

Søde drikke er en del af de unges sociale rutiner

Søde drikke er mange steder let tilgængelige og forbundet med fællesskab. Selvom vand er det foretrukne valg, når man er tørstig, har søde drikke en social funktion, som vand ikke udfylder.

Søde drikke er knyttet til pauser, selvforkælelse og faste rutiner som fælles ture i supermarkedet. Her er sodavanden i højere grad en social handling end en tørstslukker.

”

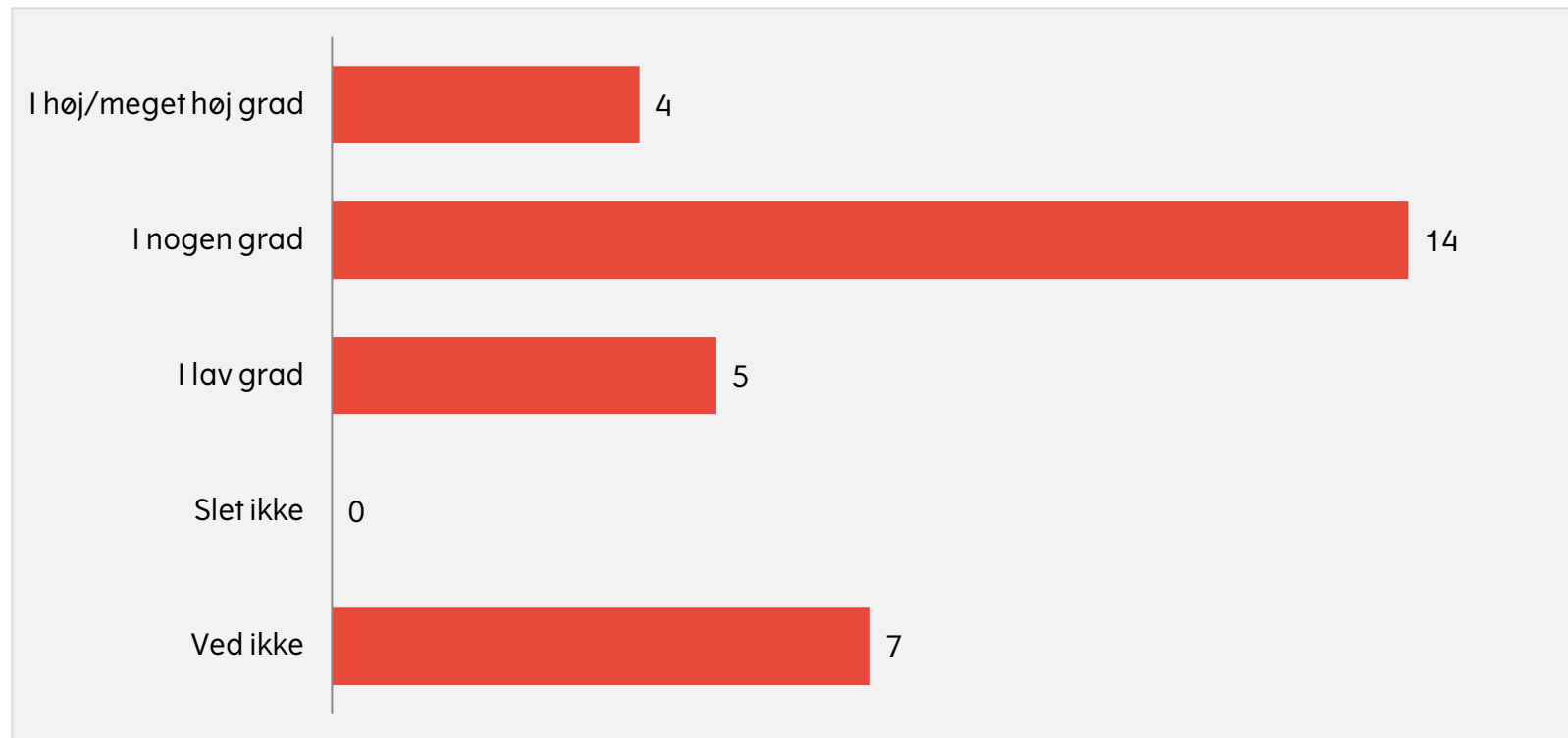
Mange gange så er jeg egentlig bare tørstig, men så 'kommer jeg til' at købe en sodavand eller sådan noget, fordi vi alligevel går ned i supermarkedet sammen, og det ligesom er lidt mere lækkert.

Elev, folkeskole.

2. Motivation og barrierer for brug

Det vurderes, at de unge ”i nogen grad” drikker færre søde drikke

Antal, der vurderer, at de unge drikker færre søde drikke

- Flere vurderer, at vandautomaterne medfører, at de unge drikker færre søde drikke.
- Det gælder særligt på ungdomsuddannelser og i ungdomsklubber/-skoler (80 %) og dernæst på folkeskolerne (64 %).
- Det kan skyldes, at forbruget af søde drikke som udgangspunkt er højere i disse arenaer, og at potentialet for at mindske forbruget derfor er større.

2. Motivation og barrierer for brug

De voksne skal hjælpe med klare rammer og regler

De unge efterspørger bedre rammer og regler for vandindtag

Rammer og regler kan hjælpe de unge med at øge indtaget af vand. De unge peger på, at voksne, som lærere og trænere, bør tage mere ansvar for at skabe bedre rammer i løbet af dagen, ved at huske dem på at drikke, give flere eller længere vandpauser, og gøre det "lovligt" at hente vand i timer og pauser.

Mange skal have hjælp til at gøre drikkedunken til en vane

Hallerne viser, at vandet bliver en vane, når drikkedunken kobles til en fast træningsrutine. De færreste i klub- og foreningsregi glemmer den, fordi den allerede er en fast del af sportstasken. I haller med skoleidræt medbringer eleverne den sjældent, og halinspektører og servicepersonale har gentagne gange måttet bede lærerne minde dem om det.

Det peger på, at drikkedunken med fordel også kan gøres til en fast del af skoletasken på linje med bøger og penalhus.

På de øvrige arenaer fortæller mange unge, at de enten ikke har en drikkedunk, glemmer den hjemme eller ikke får den gjort ren. Det tyder på, at mange i målgruppen ikke selv sørger for at få den med.

”

Vi har sådan nogle faste brain break's i én af vores læreres timer. Og så kunne han da også godt lige huske en på også lige at få drukket noget vand der.

Elev, folkeskole.

2. Motivation og barrierer for brug

De voksne skal hjælpe med klare rammer og regler

Forskellige regler og retningslinjer

Især på folkeskolerne varierer reglerne om søde drikke og energidrikke betydeligt. De fleste skoler har forbudt energidrikke, enkelte også søde drikke, mens andre har fravalgt regler, fordi de er svære at håndhæve. Der tegner sig et mønster, hvor skolernes udgangstilladelse hænger sammen med deres generelle regler for drikkevarer, og landsbyskoler samt en privatskole uden udgangstilladelse har også forbudt både sodavand og energidrikke.

Det tyder på, at beslutninger om drikkevarer indgår i en bredere lokal prioritering af elevernes skoledag. Det indikerer, at de unges muligheder for at købe søde drikke i høj grad formes af lokale prioriteringer frem for en ensartet praksis.

Mange unge mangler viden om vand og sukkerholdige drikke

På tværs af arenaer fortæller mange unge, at kammeraterne hverken kender anbefalingerne for dagligt vandindtag eller forholder sig til sukkerindtaget fra sodavand og energidrikke. Emnet fylder meget lidt i de unges hverdag. Mange unge mangler viden om konsekvenserne ved et højt sukkerindtag, og de færreste tænker over hverken sundhed eller økonomi i det daglige forbrug.

"Jeg tror ikke ret mange af mine kammerater ved ret meget om, hvor meget vand man skal drikke, og hvor usundt det egentlig er at drikke sodavand og energidrikke hver dag. Så man burde undervise i det, eller hænge nogle plakater op på skolen, hvor det stod helt tydeligt."

Elev, 10. klasse.

3. Implementering og levedygtighed

3. Implementering og levedygtighed

Placeringen præges af mange hensyn

Økonomi og praktik bliver ofte styrende for placering

Økonomi og praktik er ofte de styrende faktorer, når placeringen af vandautomaten skal besluttet. For ledere og serviceansvarlige handler en god placering typisk om, hvor automaten realistisk og økonomisk kan sættes op.

Det handler om:

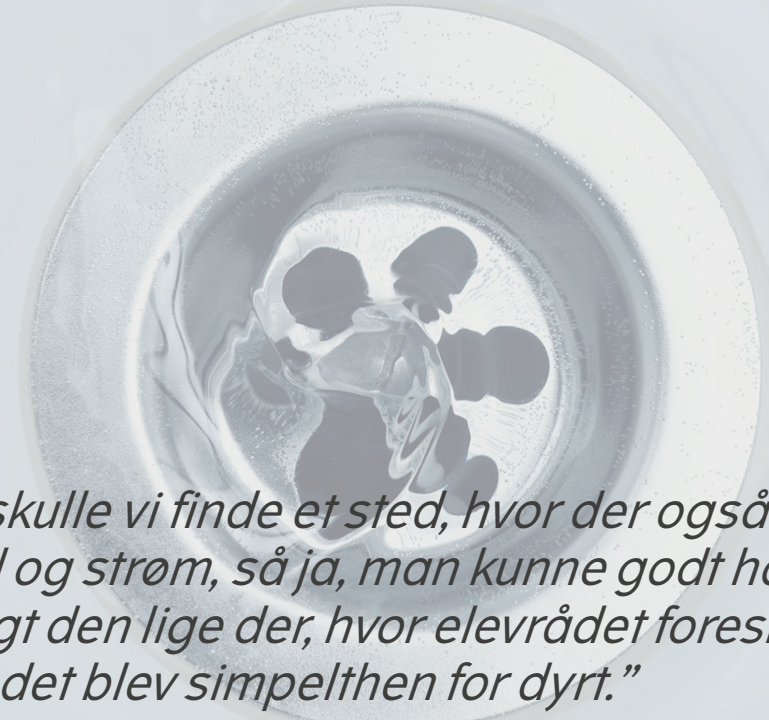
- Adgang til vand, afløb og strøm
- Hvor installationen praktisk giver mest mening
- Og hvor flest muligt kan få gavn af den.

De fleste steder har man måttet balancere praktiske og økonomiske hensyn med, hvor de unge ville få mest gavn af den.

Andre økonomiske interesser kan også få betydning

Selvejende kantiners økonomiske interesser kan forhindre en placering i kantinen, fordi automaten opleves som en konkurrent til salget af søde drikke. Det kan opleves som frustrerende for de unge, da en god placering for dem først og fremmest handler om nærhed til deres hverdagsrutiner og -færden.

Selvom placeringen er velbegrundet ud fra installation, drift og økonomi, kan den stadig være mindre relevant for de unge, hvis den ikke lever op til deres bevægelsesmønstre.

”Nu skulle vi finde et sted, hvor der også var vand og strøm, så ja, man kunne godt have hængt den lige der, hvor elevrådet foreslog, men det blev simpelthen for dyrt.”

Leder, folkeskole.

3. Implementering og levedygtighed

Placering præges af mange forskellige hensyn

Hvilke faktorer er afgørende for, hvor vandautomaten blev placeret? Vælg gerne flere svar

- Nem adgang til vand-, strøm- og afløbstilslutning er det mest afgørende hensyn ved valg af placering.
- Samtidig har synlighed for de unge haft stor betydning mange steder.
- Ønsket om, at vandautomaterne kan bruges af alle, samt hensyn til opsyn og hærværk spiller også en rolle, mens de unge kun i begrænset omfang er blevet inddraget i beslutningen om placeringen.

3. Implementering og levedygtighed

Klar plan for implementering styrker levedygtigheden

Forarbejde og planlægning styrker implementeringen

En vellykket installation afhænger af forarbejdet. Størstedelen af det tekniske personale, leverandøren inklusive, understreger, at de praktiske og tekniske forhold skal være afklarede inden levering, herunder adgang til el, vand og afløb, udgifter, service, rensning og eventuelle krav til certificeringer. Installationen er forløbet lettere de steder, hvor formøde og besigtigelse er fulgt op af tæt dialog mellem leverandør og tovholder.

Tydeligt ansvar styrker hverdagsdrift og levedygtighed

En tydelig tovholder med ansvar for den samlede implementering er afgørende for hverdagsdriften. Nogle modtagere er usikre på, hvem der har ansvaret for rengøring, tilsyn med kondens, service og kontakt til leverandøren, og implementeringen udfordres, når rollerne er uklare eller spredt mellem flere uden tydeligt ansvar.

En samlet proceskøreplan kan styrke implementeringen

En vellykket implementering hviler ifølge interessenterne på teknisk forberedelse, en tydelig lokal kontaktperson og en klar ansvarsfordeling for drift, vedligehold og materialer. Flere peger derfor på behovet for en køreplan, der beskriver både levering og installation, og hvem der gør hvad før, under og efter opsætningen.

"Formødet ude på skolen og den tidlige dialog med installatøren havde stor betydning, fordi det gav mulighed for at finde en løsning, der både passede til skolens fysiske rammer og til vores egne erfaringer med, hvad der kan fungere og holde over tid."

Serviceleder, kommune.

3. Implementering og levedygtighed

Bekymring for vandskader udfordrer levedygtigheden

Modellens spildbakke skaber vandspild og alternativer efterspørges

Flere steder opleves modellens smalle spildbakke som en praktisk udfordring. Vandspild på gulv observeres på tværs af arenaer, både når unge drikker direkte af automaten, og når det er svært at ramme drikkedunken, og flere voksne efterspørger en model med en bredere spildbakke. I én kommune har tidligere erfaringer med vandskader skabt bekymring og påvirket ønsket om at modtage ISKOLD, og man har i stedet valgt en model med en stor slagvask.

Vandspildet udfordrer levedygtigheden

Vandspild kan desuden få betydning for automatens levedygtighed. Hvor personalet er opmærksomt på risikoen for fugt- og vandskader, kan gentaget vandspild skabe bekymring og modstand, og enkelte steder har man derfor valgt at slukke for automaten i en periode. Andre steder har man selv produceret ”opdragende” materiale som plakater med ”husk drikkedunken” eller ”drik ikke med munden”, lagt vandtætte måtter under automaten eller tørret op flere gange dagligt.

”

Den eneste udfordring med den (ISKOLD), som jeg kan se, er den der spildbakke. Den er simpelthen for smal, og der ligger vand på gulvet hele tiden.

Halinspektør, hal.

4.

Materialernes brug og relevans

4. Materialernes brug og relevans

Lokal forankring og tilpasning styrker brug af ISKOLD materialer

Tovholderen er afgørende for brug af materialer

På tværs af arenaerne hænger brugen af materialerne tæt sammen med, om der er en tydelig lokal tovholder, som tager ejerskab og sørger for, at de faktisk bliver brugt.

Når tovholderfunktionen er uklar, ligger hos en travl leder eller er spredt mellem flere uden klart ansvar, risikerer materialerne at blive brugt mindre eller ende i en kasse i hjørnet.

Lokal forankring af materialer styrkes af tydelig tovholder

Materialerne får større brug og betydning, når de forankres lokalt af en engageret tovholder.

Flere steder har en tydelig tovholder brugt materialerne mere aktivt og oversat dem til den lokale hverdag, blandt andet ved selv at producere ekstra materiale eller lave plakater og egne budskaber på de blå dråber. Flere af de ansvarlige efterspørger derfor materialer med budskaber, der kan tilpasses lokalt, eller skabeloner, de selv kan redigere.

Fælles for alle arenaerne er det dog, at klistermærker og postkort ikke er taget i brug, da de skaber ekstra oprydning.

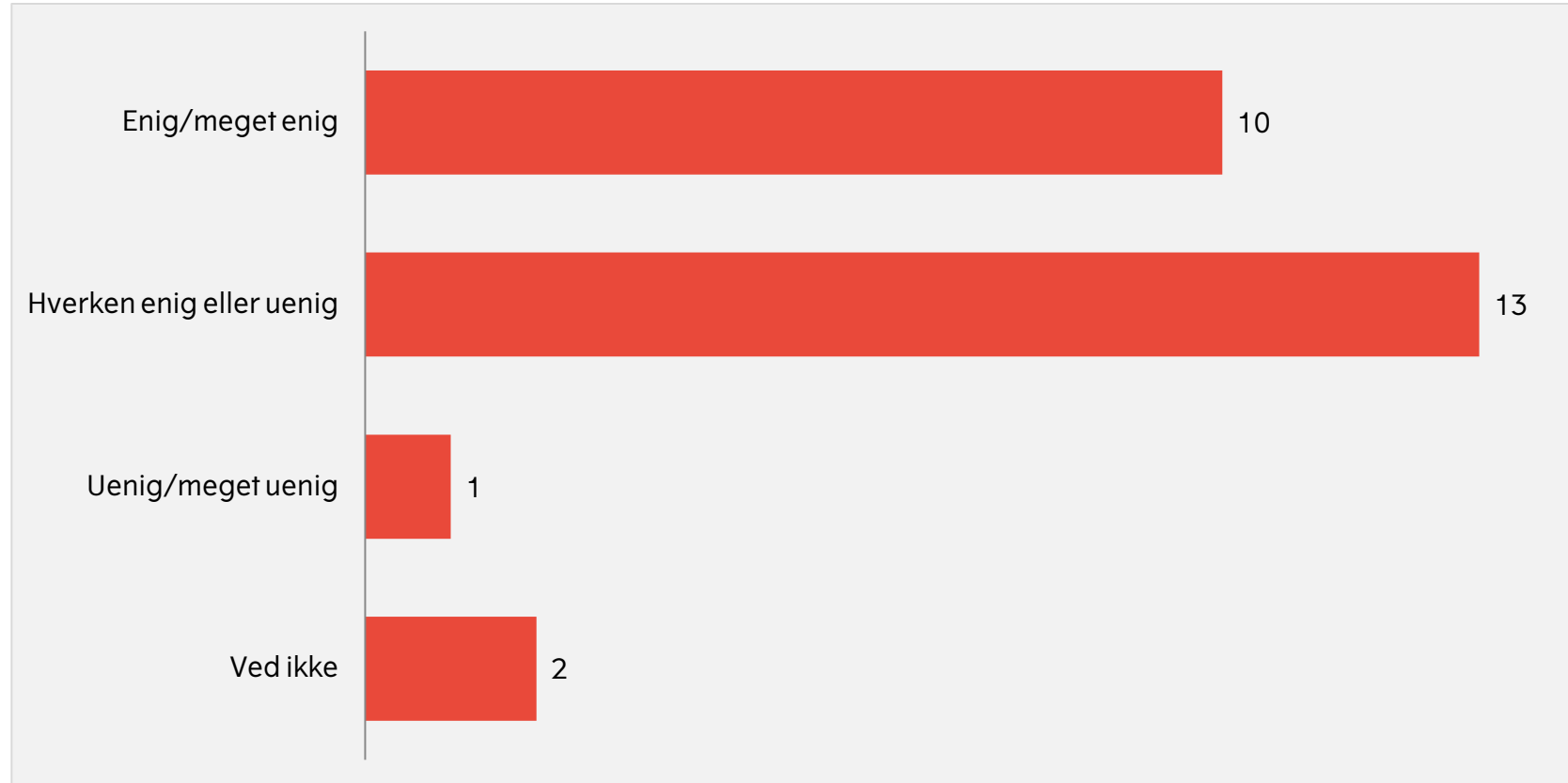
"Det ville være rigtig godt, hvis man kunne tilpasse materialet, så det passer til vores skole. Eller hvis man kunne få en plakat med, hvor der står "husk drikkedunken" eller "lad være med at drikke af den med munden"."

Lærer, folkeskole.

4. Materialernes brug og relevans

ISKOLD kampagnens lokale relevans vurderes forskelligt

Udsagn om ISKOLD: **Passer til lokal kontekst.**

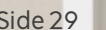
- Knap halvdelen af de adspurgte tovholdere/kontaktpersoner vurderer, at kampagnen og kampagnematerialet passer til den lokale kontekst, mens omtrent halvdelen forholder sig neutralt. Kun ganske få vurderer, at materialet ikke passer til den lokale kontekst.
- De kvalitative interviews nuancerer tallene ved at pege på, at særligt klistermærker og postkort ikke vurderes som relevante, da de primært skaber ekstra oprydning.

ISKOLD materialet appellerer moderat til de unge

De unge reagerer generelt positivt, men afdæmpet, på de fysiske ISKOLD-materialer og beskriver dem typisk som "fine nok". De fremhæver især de blå dråber, som skaber opmærksomhed, fordi de skiller sig visuelt ud og intuitivt forbindes med vand, og som flere oplever fungerer som "pile" hen til automaten. Det samme gælder de få steder, hvor den blå "vandslange" er i brug.

Når de unge bliver spurgt, hvad de forbinder med automatens udseende, nævner de især friskhed, koldt vand og noget forfriskende. Navnet ISKOLD ræsonnerer med de unge, som synes, at det passende symboliserer, hvad de kan forvente at få i automaten.

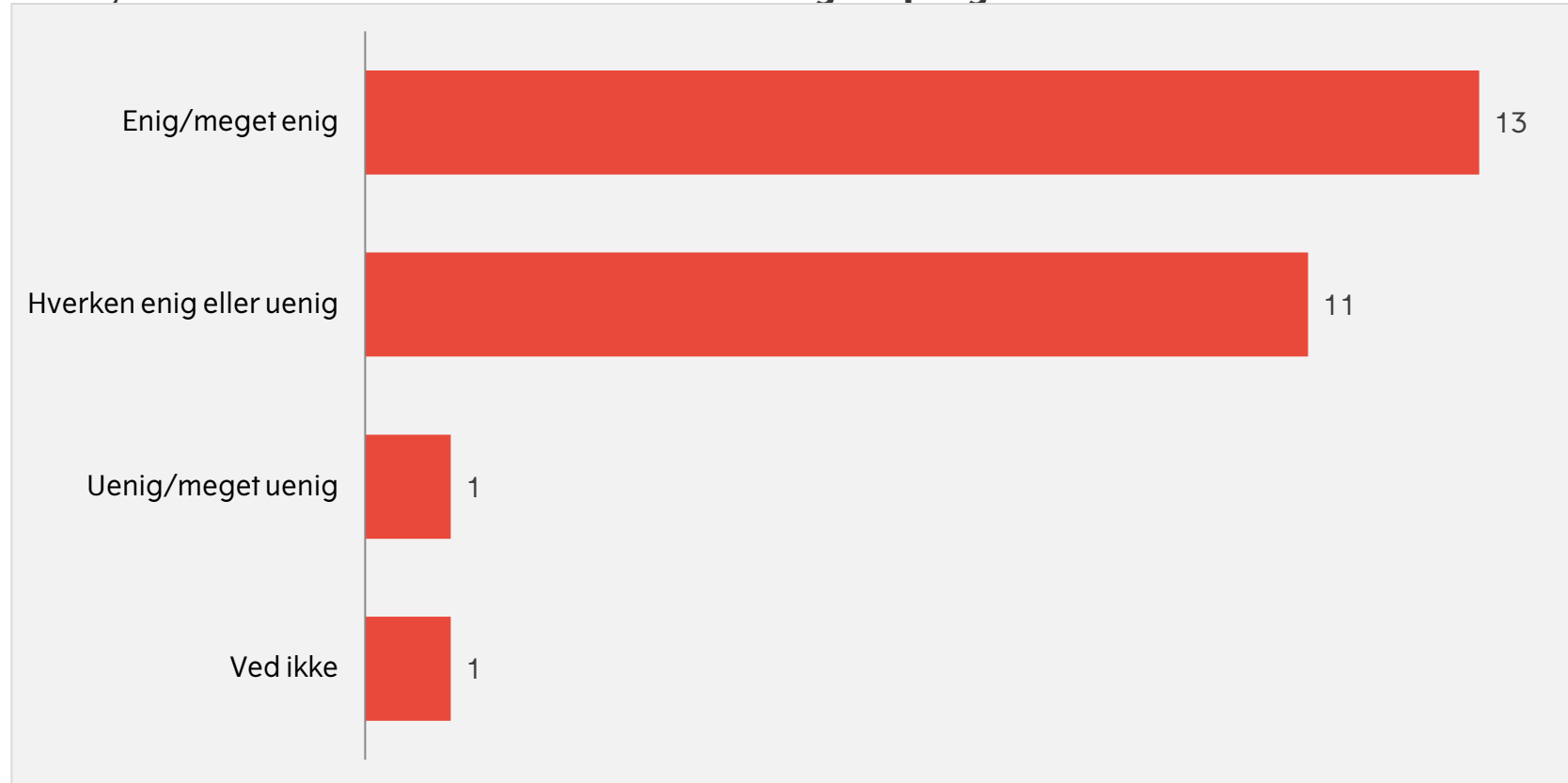
Flere peger dog på, at både automaten og materialerne gerne måtte have stærkere farver for at skabe mere synlighed i hverdagen. Plakaterne fylder mindre i de unges opmærksomhed. Mange har ikke bemærket dem, og nogle undrer sig over de mørke farver. Placeringen af ISKOLD-mærkatet på automaten skaber desuden forvirring, fordi nogle unge tror, at kun den ene dispenser giver iskoldt vand.

4. Materialernes brug og relevans

Vurderingerne af, om ISKOLD-vandautomaterne taler de unges sprog, er delte

Udsagn om ISKOLD-vandautomater: **Taler de unges sprog.**

- Lidt over halvdelen af de adspurgte tovholdere/kontaktpersoner vurderer, at ISKOLD-vandautomater taler de unges sprog, mens en stor andel forholder sig neutralt. Kun få er uenige.

Anbefalinger

Prioritér ISKOLD-vandautomaterne dér, hvor behov og potentiale er størst

- Behovet er for koldt og tilgængeligt vand dokumenteret men ikke mættet, og potentialet er ikke lige stort alle steder. Vandautomaterne skaber størst værdi i arenaer med stor efterspørgsel efter koldt vand, hvor de samtidig kan flytte forbrug fra søde drikke til vand, særligt i udskoling og på ungdomsuddannelserne. Potentialet er mindre i haller og klubber, hvor vandkulturen allerede er stærk.
- Både antal og placering afgør, hvor tilgængeligt vandet opleves. De unge bevæger sig sjældent langt for at hente vand, og deres færden præges af vaner, regler, normer og tid. ISKOLD bør derfor placeres tæt på, hvor de unge opholder sig, ikke kun hvor det er teknisk lettest.
- De unge er den bedste kilde til at afgøre placeringen. Konkret elevinddragelse i placeringsvalget giver både bedre placering og styrker lokalt ejerskab.

Implementeringen er lige så vigtig en investering som selve vandautomaten

- ISKOLD begynder at virke, når den er sat rigtigt op, men bliver først levedygtig, når hverdagsdriften fungerer. Opsætningen bør derfor understøttes af en klar, lokal køreplan med tre elementer:
 1. Placering ud fra de unges færden (ikke ud fra tekniske hensyn alene)
 2. Teknisk forberedelse og besigtigelse før levering
 3. Navngiven, lokal tovholder og klar ansvarsfordeling for drift, rengøring og materialer
- Løsningen skal kunne tilpasses den lokale kontekst. Arenaer er forskellige, og materialer og model bør derfor justeres til hver lokation, ikke lægges ned som en standardpakke.
- Lokalt ejerskab er afgørende for levedygtigheden, både af automaten og de tilhørende materialer. Understøt lokale aktører aktivt i at skabe de rammer, den viden og de vaner, der styrker gode drikkevaner blandt målgruppen.

Kobl ISKOLD-vandautomaterne til indsats for vandkultur

- De voksne spiller en central rolle i at skabe de vaner og normer, der gør det let for de unge at vælge vand. Implementeringen af ISKOLD bør derfor kobles til indsatser, der fremmer vand som det naturlige valg, blandt andet ved at indarbejde vand i lokale mad- og måltidspolitikker, arbejde med fælles normer for drikkevarer og styrke de unges viden om fordelene ved at drikke vand frem for søde drikke.
- ISKOLD kommer først til sin ret, når de unge har noget at drikke af. Krus er ikke en holdbar løsning, og uddeling af drikkedunke flytter ikke vanen alene. Vandautomater bør derfor kobles til en lokal indsats, der over tid gør drikkedunken til en fast del af skoletasken på linje med bog og computer. Voksne har en nøglerolle i denne opgave og bør støttes i at minde de unge om den. Der bør indregnes implementeringstid, hvor vanen skal etableres.

Balancér synligheden: Diskret automat, markante materialer

- Selve vandautomaten bør være visuelt diskret og passe ind i den lokale kontekst.
- Til gengæld bør kommunikations- og nudgingmaterialerne være markante og opmærksomhedskrævende. Det er der, opmærksomheden om ISKOLD skabes.

Lad erfaringer forme den videre udrulning

- ISKOLD kan bidrage positivt til de unges vandindtag, men effekten afhænger af den lokale kontekst, implementeringen og de rammer, indsatsen indgår i. Vand kan slukke tørsten men erstatter ikke, at indtag af søde drikke ofte forbindes med noget socialt. Skal indtaget af søde drikke reduceres bredere, skal ISKOLD kobles til indsatser om drikkevaner, viden og lokal aktivering.
- De kommende faser bør bygge på systematisk viden om, hvad der virker for hvem og hvorfor. Det anbefales at:
 1. Følge brug og effekt på nyopsatte vandautomater 6-12 måneder efter opsætning
 2. Indsamle erfaringer om placering, tovholderfunktion og lokal aktivering
 3. Bruge erfaringerne til at kvalificere valg af arenaer, modeller og understøttelse i den næste fase.

MADKULTUREN
bedre mad til alle